

prošireno. Osobito je pisac uzeo u tom izdanju u obzir nekoje moderne bludnje u filozofiji (isp. br. 20, 145, 215, 317, 345 i 346). Ta je ontologija običajnim načinom razdijeljena, ali njezina prednost ne leži u originalnosti razdicbe i obradbe, nego u velikoj jasnoći i preciznosti u izrazima, a to je za školsku knjigu prva i najvažnija prednost.

Nekoje je partije Frick opširnije obradio; tako kontroverziju, da li se „essentia“ fizički ili metafizički razlikuje od „existentiae“ (str. 53-66), on zabacuje fizičku razliku i pozivlje se na sv. Tomu; temeljito i svestrano obragjena je teza: De malo (str. 117 do 122) i De relationibus (str. 168 do 188), gdje pisac slijedi nazor Suarezija. Napose treba da spomenem tezu „de causis“ (str. 188-210), u kojoj se pisac osobito obazire na starije i moderne filozofe. Obradio je i u kratko pitanje o količici (quantitas), koje se obično nalazi u naravnoj filozofiji ili kozmologiji.

Zajedno spojeno dobro stvarno kazalo i kazalo imena u velike olakočuju uporabu tog djela.

Dr. Leopold.

František Synek: Pravdou k životu. Katolické voditko. Č. II. Knih „Dědictví Svatojanskeho“ č. 120. Praha 1912. Str. 259. C. 1 K.

Ova Synkova knjiga je popularna apologija kršćanstva s historičkog gledišta. Pisana je pozitivno iznoseći činjenice i to laganim pučkim no poljetnim stilom, a kloneći se svake polemike. Krasna je sadržina knjige. S. riše u I. odsjeku blagotvorno djelovanje kršćanstva na svijet. U tu svrhu riše žalosno moralno stanje poganstva prije no je došao Spasitelj svijeta. Nadalje razlaže, kako je Isus Krist svojom naukom o dostojanstvu čovjeka položio osnov prave naobrazbe čovječanstva. Iza toga zanosno opisuje život prvih kršćana, katakombe. I napokon razlaže, kako kršćanska vjera čovjeka visoko uzdiže i blagoslovom puni. — U 2. odsjeku riše S. zasluge katoličke crkve za narode uopće, a za školu i znanost napose. — Odsjek 3. govori o zaslugama rimskih papa. Tu se podaje kratak prijedgled cijele historije papa do najnovijega vremena. Nešto opširnije u

posebnim paragrafima obradene su važnije periode, kao: Leo Veliki, Gurur VII. i Inocencije III. — Odsjek 4. govori o naobrazbi srednjega vijeka. — Krasan je 5. i 6. odsjek. Prvi od njih govori o herojima kršćanstva: o sv. Augustinu, sv. Cirilu i Metodiju, o sv. Večeslavu, o sv. Tomi Aquinskome; a drugi o slavnim umjetnicima kršćanskim: o Ivanu Angeliku, Leonardu da Vinci, Rafaelu Santi, Mihelangelu. Dakako da su oba odsjeka nepotpuna, ali valjda je tu odlučivao objam knjige. — 7. odsjek govori o sv. mjestima, o crkvi u opće, o crkvenim slogovima, te o glavnim kršćanskim svetim gradovima Jeruzalemu i Rimu. — Ovo što je dosada navedeno sačinjavalo bi jednu cjelinu, koja bi se mogla nazvati historičkom apologijom kršćanstva. Međutim knjiga imade još dva odsjeka ascetička, i to dosta velika i podrobno obradena: 8. odsjek, koji govori o općenju čovjeka s Bogom po molitvi, razmatranju i sv. pričesti; te 9. odsjek, koji govori o nasljedovanju Isusa Krista u raznim krijepostima. Ne razumijemo, kako su ova inače vrlo lijepa i praktička odsjeka došla u ovu knjigu.

Bilo bi vrlo korisno, kad bi i naše društvo sv. Jeronima izdalo ovakovu popularnu apologiju kršćanstva s historičkog gledišta. Građiva za to imade preobilje. Puk bi na taj način dobio povijest crkve Kristove, koju bi rado čitao, iz koje bi mnogo naučio, koja bi ga napunila ljubavlju spram duhovne mu Majke i koja bi mu bila kao oružana protiv raznih prigovora.

Dr. K. Dočka.

Dragan Dujmušić: Kritična povijest svete kuće Marijine u Loretu i njezini prenos. Izdala „Kuća dobre štampe“ (oo. Kapucini) na Rijeci. U vel. 8° str. X + 354. Rijeka 1912. Tiskarski umjetnički zavod „Miriam“.

Pisac se je latio ogromna posla, teške zadaće, da za današnju modernu publiku napiše kritičnu povijest dogagjaja, koji je srcu kršćanina mio, napose nama Hrvatima katolicima, a protiv kojega se baš u najnovije vrijeme podigla oluja protivnika s nakonom, da istinitost njegovu obore i prikažu kao legendu ili pobožnu sa-

njariju. Da tu svoju zadaću riješi, riše nam p. ponajprije povijest sv. kućice u Nazaretu od najstarije kršćanske predaje, pa sve do konca 15. vijeka. P. navodi mnoštvo svjedoka, koji su hodočastili u sv. zemlju i Nazaret, te ostavili zapisano, što su na svom putu vidjeli. Među osobito važna i zanimiva svjedočanstva ubraja p. svjedočanstvo ruskog igumana Danijela iz 11. v., pa svjedočanstvo sv. Save iz 13. v. Imade među tim svjedocima Rimljana, Talijana, Francusa, Nijemaca, Rusa, Srba, Grka i Arapa. Svi ti pisci, koji su prije 1291. (godina prenosa sv. kuće na Trsat) bili u Nazaretu, spominju i opisuju svetu kućicu, tako te je historijski utvrgjena opstojnost svete kuće Marijine sve do god. 1291., napose s povjesničkim dokumentima u ruci dokazuje pisac, da sv. kućica nije bila razorena g. 1263., kad je Sultan egipatski Mameluk razorio grad Nazaret i baziliku, koju je dala sagrađiti nad sv. kućicom carica Jelena. Hodočasnici poslije g. 1291. sve do 15. vijeka govore samo o mjestu, gdje je kućica stajala, ali same kućice ne spominju niti riječju a niti po smislu; dapače isti svjedoci svjedoče o predaji, da je sveta kućica iščezla iz Nazareta radi opačina i pokvarenosti tadašnjih palestinskih kršćana. To sve riše p. u prva četiri poglavlja. U petom poglavlju govori o prenosu sv. kuće na Trsat. Pisani dokumenti o tom prenosu na žalost izgignuli su u požaru trsatskog samostana god. 1629., ali na sreću nije izgignulo djelo fratra Glavinića, koji je svoju „Historia Tersettana“ napisao na temelju tih originalnih isprava i rukopisa. Za rata između cara Maksimilijana I. i Mletačke republike g. 1509. pohraniše oci franjevci Trsatskoga samostana spomen-spise u tvrđi Medvedgrad kod Zagreba. Po tom prozvanu bjehu te izvorne isprave „Memoriae Medvidianae“, na koje se Glavinić u svom djelu pozivlje i za koje tvrdi, da su nakon tri godine natrag i donesene i dne 5. ožujka 1629. postale plijenom požara. Osim tih uspomena izgorio je i putopis župnika trsatskoga Don Aleksandra, koji je g. 1291. po naredbi grofa Nikole Frankopana (gospodara Trsatskoga) išao u Palestinu u Nazaret, da se osvjedoči o samom prenosu. Osim Glavi-

nića pisali su na hrv. jeziku povijest prenosa sv. kućice Isusovac Kašić (po Tursellini-u), franjevci Pasconi i Francetić te kanonik riječki Marotti. Osim ovih povjesničara vojuje za historijsku istinu živa i neprekidna predaja u hrvatskom narodu. U slijedećim poglavljima promatra pisac događaj prenosa sv. kuće u Loreto. Za taj događaj osim predaje u loretskom kraju vojuje cijela vojska najuglednijih povjesničara (pogl. šesto), a najvažniji dokazi jesu izvješće Teramanovo i Mantovanovo iz 15. v. (pogl. sedmo), sastavljeno na temelju najstarije pisane povijesti o prenosu sv. kućice u Loreto, koja je bila zabilježena na tablici i izvješena u samom svetištu. P. potanko tumači sadržaj jednog i drugog izvješća (pogl. osmo), a zatim navodi druge pisce iz 15. v. (pogl. deveto). U veoma važnom pogl. desetom navodi pisac mnoga hodočašća te izvješćaje mnogih hodočasnika, većinom netalijanskih, iz 15. v., koji putujući u sv. zemlju ili vraćajući se odande pohagjaju i sv. kućicu u Loreto kao onu, koja je iz Nazareta prenesena u Italiju. Broju ovih hodočasnika dodaje i mnoge druge iz slijedećih vijekova od XVI—XX. U pogl. jedanaestom opisuje p. socijalne, političke i religiozne prilike u Italiji, napose u Rekanatima kraj Loreta u XIII. i XIV. v., odakle se razabire, da je današnji grad Loreto i sjelo biskupije nastalo istom na osvitku XIV. v. Na onom mjestu nije bilo tada ništa van gaj, vlasništvo neke gospoje po imenu Lorete. Tek uz svetište Bogorodičino nastalo je najprije selo, onda trgovišće, pa napokon grad; tako te cijela povijest Loreta nije drugo van živi i trajni dokaz ove histor. činjenice — prenosa sv. kuće iz Nazareta. U pogl. dvanaestom nabraja p. svu silu dokumenata Talijanskih iz 14. i 15. v. u potvrdu istinitosti prenosa sv. kuće, među kojima pruža sjajan dokaz stara fresko-slika u Gubbiju, koju i reproduciranu donosi u više klišeja. U pogl. trinaestom nagomilao je p. sve, što su rimski Pape svojom šutnjom, riječju i djelima učinili u potvrdu ove istine historijske počev od Bonifacija VIII. pa do Pija X. Zgodno je p. razdijelio tri periode u tom pogledu. U prvoj 1294.—1464. Pape šute, u drugoj 1464.—1521. govore o

prenosu s rezervom, u trećoj 1521. do 1912. govore o prenosu bez rezerve. — U pogl. četrnaestom vraća se p. o pet u Hrvatsku i razmatra predaju u hrv. narodu o prenosu sv. kuće. Tu p. opširno govori o hrv. velikaškoj porodici Frankopana, napose o Nikoli I. i njegovim zaslugama za svetiste Trsatsko; o pismu pape Martina V. što se čuva i danas u arhivu franjev. samostana; o slici što ju papa Urban V. poslao god. 1367., o buli pape Nikole V. i o drugim ispravama, natpisima, o hrv. naseobinama kraj Loreta, o hrv. hodočašćima u Loreto, o bratovštini, kolegiju ilirskom u Loretu i dr. — U pogl. petnaestom i šesnaestom govori p. o topografskom položaju sv. kuće, kako su otkriveni temelji sv. kuće u Nazaretu, a u Loretu kako je po vještacima u više navrata ustanovljeno, da sv. kućica počiva bez temelja na goljoj cesti, da se ispod zidova jasno razabira tlo ceste, prašina i šljunak; napokon da je gragjevni materijal: kamen i mort kemički pomno istražen, te vještački ustanovljeno, da je to kamen iz okolice Nazaretske, a mort takav, kakovim se u Italiji i nigdje na svijetu nije gradilo niti se gradi. Tko pročita ova dva zadnja poglavlja, mora da prizna svu težinu i neoborivost ovih dokaza i mora da ga mine svaka dvojba u istinitost te važne historijske činjenice. U pogl. sedamnaestom napokon obara se p. na protivnike prenosa sv. kuće, napose na Chevaliera, te u prah obara sve njihove plitke i zlobne prigovore. Imade i potpuno pravo.

Prikazavši eto u najkraćim crtama sadržaj ovog izvrsnog djela, za koje ne smazem dosta riječi u pohvalu dičnome piscu, koji je uz ogroman posao i trud osvijetlio lice hrvatskom narodu, što s ponosom može pokazati na učeno djelo u hry. jeziku pisano o tom predmetu. Cestitam mu od srca, jer je i svoje ime prodičio izdajući ovakovo djelo, kojemu će možda stručnjak povjesničar i štošta prigovoriti znati, pa će se to u drugom izdanju moći ispraviti, kao n. pr. i one tiskarske pogreške, kad na mnogo mjesta mjesto C piše C. A blažena Dijevo, čiju je sv. kućicu on ovako junački — prem nije po zvanju povjesničar — obranio i u lijepom svijetlu istine povjesničke prikazao, na-

gradila ga obilno za ovaj trud i za onu ljubav, kojom se posla latio i koja ga u radu oduševljavala. Hrvatski narod duguje takogjer veleč. g. Draganu Dujmušiću osobito priznanje i harnost za ovo djelo, n. pose za poglavlje četrnaesto. Napokon i čč. oo. Kapucine ide priznanje i harnost, što su doprinijeli, da ovakova knjiga ugleda svijetlo.

Dr. Josip Pazman.

Dr. Ant. Podlaha: Posvata n á m i s t a k r á l o v s t v í č e s k é h o .
Řáda I: Arcidieceze pražská.
Díl. VI. Vikariáty: Sedlčanský a Votický. Kni h „Dědictví Svatojanského“ č. 123. Praha 1912. Str. 227. C. 350.

Zasluzni i neumorni kanonik praški dr. Ant. Podlaha poduzeo je uz ostala svoja velika djela još i ovo, da opiše sve župe u kraljevini češkoj s historičke, arhitektoničke i administrativne strane, t. j. da opiše sve crkve, kapele, samostane i ostale religiozne spomenike cijelog kraljevstva, kakovi su sada i kakovi su bili nekoć. Plan ogromnog djela jest ovaj: Obradit će se dieceza za diecezom, vikarijat (arcidjkonat) za vikarijatom, župa za župom. Počelo se s nadbiskupijom praškom. Dosad je izašlo 6 knjiga, u svakoj je obrađeno nekoliko vikarijata. U 6. t. j. ovogodišnjoj knjizi obrađen je vikarijat Sedlčany i Votice.

Način obradbe je shematički ovakav. Najprije se za cio vikarijat kaže, koliko imade u njem dekanata, koliko župa, kapelanskih i katehetskih mjesta. Nadalje se kaže, koliko ima u cijelom vikarijatu žitelja, i kakovi su po vjeri. Iza toga se prelazi na pojedine župe.

Tu je postupak ovakav. Kaže se najprije, tko vodi dušobrižničku službu, tko je patron, koja mjesta spadaju pod župu, kako su daleko od matice i koliko broji žitelja. Iza toga slijedi glavno, t. j. historija župe od prvih početaka do danas sa svime, što na historiju spada iz života župe, crkve, župnika itd. Poslije je točan strukovni opis župne crkve izvana i iznutra. Imade li župa kapelica, javnih kipova, opisana je historija i sadanje stanje njihovo. Svakoj župi priloženo je više slika, i to fotografski snimak župnog mjesta, crkve izvana, crkve